

የኢትዮጵያ ፌዴራል ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ

የፌዴራል ነገሥት ሪፖብሊክ

FEDERAL NEGARIT GAZETA

OF THE FEDERAL DEMOCRATIC REPUBLIC OF ETHIOPIA

አሥራሰባተኛ ዓመት ግንባር 4
አዲስ አበባ ሐምሌ 01 ባለ 2013

የኢትዮጵያ ፌዴራል ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ጠባቂነት የሠጠ

17th Year No. 84
ADDIS ABABA 18th July, 2011

የፌዴራል

CONTENTS

የፌዴራል ነገሥት ሪፖብሊክ

Proclamation No. 718/2011

የፌዴራል የክፍያ ሥርዓት አዋጅገጽ 617

National Payment System Proclamation..... Page 6007

አዋጅ ቁጥር 7)08/2013

PROCLAMATION No. 718/2011

የፌዴራል የክፍያ ሥርዓትን ለመደንገግ የወጣ አዋጅ

A PROCLAMATION TO PROVIDE FOR NATIONAL PAYMENT SYSTEM

ፌዴራል የክፍያ ሥርዓት የሀገሪቱ ፋይናንስ መሠረተ ልማት ዋና አካል በመሆኑ የሥርዓቱ ደህንነት፣ አስተማማኝነትና ቅልጥፍና የፋይናንስ ሥርዓት መረጋጋትን፣ የኢኮኖሚ ዕድገትንና የፋይናንስ ተደራሽነትን ለማረጋገጥ ወሳኝ በመሆኑ፤

WHEREAS, the national payment system is an essential component of the financial infrastructure of the country, whose safety, security and efficiency is critical to ensure financial stability, economic growth and financial inclusiveness;

የፌዴራል የክፍያ ሥርዓቱን ደህንነት፣ አስተማማኝነትና ቅልጥፍና ለማረጋገጥ ሥርዓቱ ስለሚቋቋምበት፣ ስለሚተዳደርበት፣ አሰራሩ ስለሚመራበት እንዲሁም ቁጥጥርና ክትትሉ ስለሚካሄድበት ሁኔታ ህግ ማውጣት አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ፤

WHEREAS, it has become necessary to provide rules on establishment, governance, operation, regulation and oversight of the national payment system so as to ensure its safety, security and efficiency;

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገመንግሥት አንቀጽ 55 /1/ መሠረት የሚከተለው ታውጋል፡፡

NOW, THEREFORE, in accordance with Article 55 (1) of the Constitution of the Federal Democratic Republic of Ethiopia it is hereby proclaimed as follows:

ክፍል አንድ ጠቅላላ

PART ONE GENERAL

1. አጭር ርዕስ

1. Short Title

ይህ አዋጅ "የፌዴራል የክፍያ ሥርዓት አዋጅ ቁጥር 7)08/2013" ተብሎ ሊጠቀስ ይችላል፡፡

This Proclamation may be cited as the "National Payment System Proclamation No.718/2011".

2. ትርጓሜ

2. Definitions

የቃሉ አገባብ ሌላ ትርጉም የሚያሰጠው ካልሆነ በስተቀር በዚህ አዋጅ ውስጥ፡-

In this Proclamation unless the context requires otherwise:

- 1/ “መዝገብ፣ ሪከርድ፣ ሂሳብ፣ ሰነድ ወይም መረጃ” ማለት በወረቀት ወይም በኤሌክትሮኒክ በአጥቲካል፣ በማግኔቲክ ወይም በማናቸውም መልክ የተቀረፀ ወይም የተከማቸነ መዝገብ፣ ሪከርድ፣ ሂሳብ፣ ሰነድ ወይም መረጃ ነው፤
- 2/ “ካርድ” ማለት በየጊዜው ከሂሳብ ውስጥ ገንዘብ ለማግኘት ወይም ክፍያ ለመፈፀም የሚያገለግል ማንኛውም ካርድ ወይም ሂሳብ ለማንቀሳቀስ የሚያስችል ኮድ ወይም ሌላ ዘዴ ወይም መሳሪያ ሲሆን የዴቢት፣ የክሬዲት እና የተከማቸነ እሴት ካርድን ይጨምራል፤
- 3/ “የግብይት ማዕከል” ማለት በሂሳብ ማወራረድ ሥርዓት ውስጥ ከእያንዳንዱ ሻጭ ገዢ እና ለእያንዳንዱ ገዢ ሻጭ የሆነ አካል ነው፤
- 4/ “ማዕከላዊ የዋስትና ሰነዶች ግምጃ ቤት” ማለት የዋስትና ሰነድ ወይም ሌላ የፋይናንስ መሳሪያን አካላዊ እንቅስቃሴ በመግታት በመዝገቡ መዝገብ የሚይዝና ሰነዱ ከአንዱ ወደ ሌላው ሰው በዚህ መዝገብ ላይ በሚደረግ የስመ ባለቤትነት ዝውውር ማስተካከያ ብቻ እንዲተላለፍ የሚያደርግ አካል ነው፤
- 5/ “ሂሳብ ማጣራት” ማለት ሂሳብ ከማወራረድ አስቀድሞ የሚሰራውን የገንዘብ ወይም የዋስትና ሰነዶችን የማስተላለፍ ትእዛዞች የመላክ፣ የማስታረቅ እና የማረጋገጥ ሂደት ሆኖ ሂሳብ ለማወራረድ እንዲያስችል የክፍያ ትዕዛዞችን ማቻቻልና የተጣራ የመጨረሻ ተከፋይ ሂሳብ ማሳወቅን ያካትታል፤
- 6/ “የሂሳብ ማጣሪያ ተቋም” ማለት ብሔራዊ ባንክ ወይም ማናቸውም በብሔራዊ ባንክ የሂሳብ ማጣራት አገልግሎት እንዲሰጥ የተፈቀደለት አካል ሲሆን በሌላ ህግ እውቅና የተሰጠውን የሂሳብ ማጣሪያ ተቋም አይጨምርም፤
- 7/ “የሂሳብ ማጣሪያ ሥርዓት” ማለት ተሳታፊዎች ከገንዘብ፣ ከዋስትና ሰነዶች ወይም ሌሎች የፋይናንስ መሳሪያዎች ጋር በተያያዘ በተማከለ ሁኔታ ወይም በአንድ በተወሰነ ሥፍራ እርስ በርሳቸው መረጃ የሚያቀርቡበት እና የሚለዋወጡበት ስርዓት ሲሆን ተሳታፊዎች ግዴታቸውን የማወራረድ ሂደት ለማመቻቸት በሁለትዮሽ ወይም በብዙዮሽ ሆነው በሂሳብ መጠናቸው ላይ ለመድረስ የሚጠቀሙበትን የስሌት አሰራር ይጨምራል፤
- 1/ “book, record, account, document or information” means a book, record, account, document or information recorded or stored in any media including paper or data stored by electronic, optical, magnetic or in any other form;
- 2/ “card” means any card, or other device, including a code or any other means of access to an account, that may be used from time to time to obtain or deposit money or to make payment, and includes a debit, credit and stored-value card;
- 3/ “central counterparty” means an entity that is the buyer to every seller and the seller to every buyer in a settlement system;
- 4/ “central securities depository” means an entity in whose register securities or other financial instruments are immobilized so as to enable their transactions to be finally processed by book entry;
- 5/ “clearing” means the process of transmitting, reconciling and confirming funds or securities transfer instructions prior to settlement and includes the netting of instructions and the establishment of final positions for settlement;
- 6/ “clearing house” means the National Bank or an entity authorized by the National Bank that provides clearing services but excludes a clearing house recognized under any other law;
- 7/ “clearing system” means a system whereby participants present and exchange information relating to the transfer of funds, securities or other financial instruments to each other through a centralized system or at a single location and includes mechanisms for the calculation of participants’ positions on a bilateral or multilateral basis with a view to facilitating the settlement of their obligations;

- 8/ “ኤሌክትሮኒክ” ማለት ከብሔራዊ የክፍያ ስርዓት ጋር በተያያዘ አገልግሎት ላይ የሚውል ኤሌክትሮኒክ ዲጂታል ማግኔቲክ ኦፕቲካል ባዮሜትሪክ ኤሌክትሮኒክ ካል ሽቦ አልባ፣ ኤሌክትሮማግኔቲክ ቴክኖሎጂ ወይም ሌላ ማንኛውም ቴክኖሎጂ ነው፤
- 9/ “ኤሌክትሮኒክ ኮሙኒኬሽን” ማለት ወጥ በሆነ ፎርማት፡-
- ሀ/ በማየት ወይም በማዳመጥ በግልጽና በቀላሉ ለመረዳት፤ እና
- ለ/ በመልዕክቱ ውስጥ ያለውን መረጃ በማተም፣ በመቅዳት ወይም በሌላ ማንኛውም መንገድ ለማግኘትና በቀጣይ ለመጠቀም በሚያስችል መልኩ፤ መልዕክት በኤሌክትሮኒክ መለዋወጥ ነው፤
- 10/ “ኤሌክትሮኒክ መሳሪያ” ማለት የኤሌክትሮኒክ ተርሚናል ሲሆን ኮምፒውተር፣ የሽያጭ ነቁጥ፣ ራስ ሠር የክፍያ ማሽን፣ ስልክ እና ሌሎች ተመሳሳይ መገልገያዎችን ይጨምራል፤
- 01/ “የኤሌክትሮኒክ ፊርማ” ማለት መልዕክቱ ከያዘው መረጃ ጋር በተያያዘ የፈራሚውን ትክክለኛነት እና ማንነት ለመለየትና በመልዕክቱ የተካተተው መረጃ በፈራሚው የፀደቀ ወይም ተቀባይነት ያገኘ መሆኑን ለማረጋገጥ ጥቅም ላይ የሚውል ከመረጃ መልዕክት ጋር የተቆራኘ ወይም ከመልዕክቱ ጋር ምክንያታዊ በሆነ አኳኋን የተያያዘ በኤሌክትሮኒክ መልክ ያለ መረጃ ነው፤
- 02/ “የፋይናንስ ተቋም” ማለት ባንክ፣ አነስተኛ የፋይናንስ ተቋም፣ የፓስታ ቁጠባ፣ የሐዋላ ድርጅት፣ መድን ሰጪ ኩባንያ ወይም በብሔራዊ ባንክ የሚወሰን ሌላ ተመሳሳይ ተቋም ነው፤
- 03/ “ገንዘብ ማስተላለፍ” ማለት በማንኛውም ሰው አነሳሽነት በፋይናንስ ተቋም ከተቀመጠ ሂሳብ ላይ ገንዘብ ወጪ ወይም ገቢ እንዲደረግ ለተቋሙ በሚሰጥ ትዕዛዝ ወይም ሥልጣን ወይም በቀረበ ጥያቄ መሠረት በክፍያ ወይም በሀዋላ የሚደረግ ማንኛውም የገንዘብ ማስተላለፍ ሆኖ በሽያጭ ነቁጥ ወይም በራስ ሠር የክፍያ ማሽን የሚፈፀም ክፍያን፣ በተቋሙ በቀጥታ የሚከናወን ገቢ ወይም ወጪን፣ በስልክ፣ በኢንተርኔት፣ በካርድ ወይም በሌሎች መገልገያዎች አማካኝነት የሚደረግ ማስተላለፍን ያጠቃልላል፤

- 8/ “electronic” means electrical, digital, magnetic, optical, biometric, electrochemical, wireless or electromagnetic technology or any other technology used in relation to the national payment system;
- 9/ “electronic communication” means electronic exchange of messages in a standardized format that allows:
- a) visual display or listening of data that is clear and readily understandable; and
- b) receiving and retaining the information in the message for subsequent retrieval such as by printing, recording or any other means for later use;
- 10/ “electronic equipment” means electronic terminal including computer, points of sale, automated teller machine, telephone and other similar devices;
- 11/ “electronic signature” means a data in an electronic form, affixed to or logically associated with, an electronic message, which may be used to guarantee the authenticity and identify the signatory in relation to the date message and to indicate the signatory’s approval of the information contained in the data message;
- 12/ “financial institution” means a bank, a micro-financing institution, postal savings, money transfer institution, an insurance company or such other similar institution as determined by the National Bank;
- 13/ “funds transfer” means any transfer of funds, either representing an order of payment or a transfer of money, which is initiated by a person by way of instruction, authorization or order to a financial institution to debit or credit an account maintained with that financial institution and includes point of sale transfers, automated teller machine transactions, direct deposits or withdrawal of funds, transfers initiated by telephone, internet, card or other devices;

04/ “ከፍተኛ ዋጋ ያለው ገንዘብ የማስተላለፍ ሥርዓት” ማለት የገንዘብ መጠኑ በብሔራዊ ባንክ የሚወሰን ሆኖ ከፍተኛ ዋጋ ያለውን ገንዘብ በኤሌክትሮኒክ መንገድ ማስተላለፍ ሲሆን ይህም የሚከተሉትን ያካትታል፡-

ሀ/ ባንክ ለባንክ የሚደረግ የገንዘብ ማስተላለፍ ስርዓትን፤

ለ/ ከፍተኛ ቅድሚያ የሚሰጠውንና አጣዳፊ የሆነን የመንግሥት ገንዘብ ማስተላለፍን፤

ሐ/ የዋስትና ሰነዶችን ማጣራት እና ማወራረድን፤ ወይም

መ/ ብሔራዊ ባንክ ከፍተኛ ዋጋ ያለው ብሎ የሚወሰነው ማናቸውም የገንዘብ ማስተላለፍ ስርዓትን።

05/ “ብሔራዊ ባንክ” ማለት የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ ነው፤

06/ “ብሔራዊ የክፍያ ሥርዓት” ማለት በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ውስጥ ቀጥሎ የተመለከቱትን ያካትታል፡-

ሀ/ የሀገር ውስጥና የውጭ ሀገር ገንዘብ ወይም የክፍያ ትዕዛዞችን መላክ፤ መቀበል፤ ክፍያ ማክሌድ ወይም ማስተላለፍን፤

ለ/ የክፍያ መፈፀሚያ ሰነዶችን ማውጣትና ማስተዳደርን፤

ሐ/ የክፍያ የሂሳብ የማጣራትና የማወራረድ ስርዓቶችን፤

መ/ በዚህ ንዑስ አንቀጽ በተራ ፊደል /ሐ/ ስር ከተመለከቱት ስርዓቶች ጋር የተያያዙ ስምምነቶች እና የአሰራር መመሪያዎችን፤ እና

ሠ/ የክፍያ አገልግሎት የሚሰጡ፤ አጥራ ተሮች፤ ተሳታፊዎች፤ የክፍያ መፈፀሚያ ሰነድ አውጪዎች እና በእነዚህ ስም በውክልና ወይም አገልግሎትን በሰውነት ወገን ለማሰራት በሚደረግ ስምምነት በሙሉ ወይም በከፊል በሀገር ውስጥ የሚሰሩ ማናቸውም ሰውነቶች ወገኖችን፤

07/ “ማቻቻል” ማለት ግዴታን ለማወራረድ በአንድ የክፍያ ስርዓት ስር ባሉ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ በሆኑ የስርዓቱ ተሳታፊዎች መካከል ያሉትን የክፍያ ግዴታዎች በማጣጣት ወይም በማስተካከል የተጣራ የክፍያ ግዴታ ወይም የተጣራ የሂሳብ መዝጊያ ዋጋ መወሰን ነው፤

14/ “large value funds transfer system” means large value electronic fund transfers, the amount of which shall be determined by the National Bank, which consists of:

a) an inter-bank funds transfer system;

b) high priority and time critical government fund transfer;

c) clearing and settlement of securities of the government; or

d) any other fund transfer system prescribed by the National Bank as large value.

15/ “National Bank” means the National Bank of Ethiopia;

16/ “national payment system” means a system in the Federal Democratic Republic of Ethiopia that consists of the following :

a) sending, receiving and processing of orders of payment or transfers of money in domestic or foreign currencies;

b) issuance and management of payment instruments;

c) payment, clearing and settlement systems;

d) arrangements and procedures associated to those systems specified under paragraph (c) of this sub-article; and

e) payment service providers, including operators, participants, issuers of payment instruments and any third party acting on behalf of them, either as an agent or by way of outsourcing agreements, whether entirely or partially operating in the country;

17/ “netting” means the determination of the net payment obligations or the determination of the net termination value of settlement obligations by setting off or adjusting the payment obligations between two or more participants within the payment system;

- 08/ “አፕራተር” ማለት ብሔራዊ ባንክ፣ የገንዘብ ተቋም ወይም በብሔራዊ ባንክ አፕራተር እንዲሆን ፈቃድ የተሰጠው ሌላ ማናቸውም አካል ነው፤
- 09/ “ተሳታፊ” ማለት በክፍያ፣ በሂሳብ ማጣራት ወይም በማወራረድ ሥርዓት ውስጥ የሚሳተፍ አካል ሲሆን ይህም በብሔራዊ ባንክ ወይም በሌላ ማናቸውም ሂሳብ የማወራረድ ስራ በሚሰራ አካል ዘንድ የማወራረጃ ሂሳብ የሚከፍትና የሚይዝ ቀጥተኛ ተሳታፊ ወይም በቀጥተኛ ተሳታፊ የማወራረጃ ሂሳብ በኩል ብቻ ግዴታ ውን ለማወራረድ የሚችል ቀጥተኛ ያልሆነ ተሳታፊ ሊሆን ይችላል፤
- ! / “የክፍያ መፈፀሚያ ሰነድ” ማለት አንድ ሰው ገንዘብ፣ ዕቃ ወይም አገልግሎት እንዲያገኝ ወይም ክፍያ እንዲፈፅም ወይም ገንዘብ እንዲያስተላልፍ የሚያስችለው ግዙፍነት ያለውም ሆነ የሌለው ማናቸውም ሰነድ ሲሆን ቼክን፣ ድራፍትንና ካርድን ይጨምራል፤
- ! 1/ “ሰው” ማለት ማንኛውም የተፈጥሮ ወይም በሕግ የሰውነት መብት የተሰጠው አካል ነው፤
- ! 2/ “አነስተኛ ገንዘብ የማስተላለፍ ሥርዓት” ማለት በብሔራዊ ባንክ የሚከናወነውንና የሚተዳደረውን የቼክ ማጣራት እና በብሔራዊ ባንክ የተፈቀደ ማናቸውም ዓይነት አነስተኛ ገንዘብ የማስተላለፍ ስርዓት የሚይዝ የገንዘብ የማስተላለፍ ሥርዓት ነው፤
- ! 3/ “ሂሳብ ማወራረድ” ማለት ገንዘብ፣ የዋስትና ሰነድ ወይም የፋይናንስ ሰነድን በማስተላለፍ በሁለት ወይም ከዚህ በላይ በሆኑ ወገኖች መካከል ያለን ግዴታ የመወጣት ድርጊት ነው፤
- ! 4/ “የሂሳብ ማወራረድ ደንብ” ማለት የክፍያ ግዴታዎች የሚሰሉበት፣ የሚቻቻሉበት ወይም የሚወራረዱበትን ሁኔታ የሚደነግግ ደንብ ነው፤
- ! 5/ “ሂሳብ ማወራረድ ሥርዓት” ማለት የክፍያ እና የሂሳብ ማወራረድ ግዴታዎችን ለመወጣት እንዲያስችል በብሔራዊ ባንክ የተቋቋመና የሚከናወን ወይም በብሔራዊ ባንክ የተፈቀደለት ማናቸውም ሂሳብ ለማወራረድ የተቋቋመ ሥርዓት ነው፤
- ! 6/ “የተከማቸ እሴት” ማለት ለክፍያ እንዲጠቅም ሆኖ በገንዘብ የተመደበ ወይም ያልተመደበ ዋጋ የሚወክል በኮምፒውተር ቼፕ ወይም በሌላ ማናቸውም መገልገያ መጠኑ የተመዘገበ የእሴት ክምችት የሚያካትት ነው፤
- 18/ “operator” means the National Bank, a financial institution or any other entity authorized by the National Bank as operator;
- 19/ “participant” means a party who participates in a payment, clearing or settlement system as a direct participant which opens and maintains a settlement account at the National Bank or any other settlement entity or an indirect participant which shall only be able to settle its obligations due through the account of a direct participant;
- 20/ “payment instrument” means any instrument, whether tangible or intangible, that enables a person to obtain money, goods or service or to otherwise make payment or transfer money such as cheques, drafts and cards;
- 21/ “person” means any natural or juridical person;
- 22/ “retail funds transfer system” means a fund transfer system consisting of the cheque clearing system operated and administered by the National Bank and any type of retail fund transfer system authorized by the National Bank;
- 23/ “settlement” means the act of discharging obligations by transferring funds, securities or financial instruments between two or more parties;
- 24/ “settlement rule” means the rule that provide the basis upon which payment obligations are calculated, netted or settled;
- 25/ “settlement system” means a system for the discharge of payment and settlement obligations established and operated by National Bank or any other settlement system authorized by the National Bank;
- 26/ “stored value” means a representation of value that is intended to be used to make a payment which includes units of value recorded in a computer chip or any other device and may or may not be denominated by reference to units of a currency;